

7.13. Verder merkt het Comité op dat het beleid van de EU en dat van de afzonderlijke lidstaten vaak onsamenhangend is of zelfs tegen elkaar indruist. De EU zou daarom het voortouw moeten nemen om voor alle lidstaten gelijke randvoorwaarden vast te stellen, zodat het beleid meer effect kan sorteren.

7.14. Het Comité vindt dat het er ook op moet wijzen dat bij volledige toepassing van de participatie-aanpak tevens rekening gehouden dient te worden met gendergelijkheid. Daarom moet volgens het Comité de rol van vrouwen in het samenwerkingsbeleid worden versterkt en mogen hun rechten met betrekking tot het ontwikkelingsproces niet over het hoofd worden gezien. Het Comité verzoekt om uitbreiding van initiatieven die specifiek zijn toegespitst op gendergelijkheid; het Comité verlangt dat vrouwen kunnen profiteren van ad-hoc-opleidingsprogramma's en wil dat er positieve actie

wordt ondernomen en geëvalueerd om te waarborgen dat vrouwenbelangengroepen ten volle bij het ontwikkelingsbeleid betrokken worden.

7.15. Zoals in andere adviezen is voorgesteld, zou het ook zinvol zijn als de Wereldbank, het Internationaal Monetair Fonds, de Internationale Arbeidsorganisatie en andere Europese instellingen zich sterk zouden maken voor een grotere inbreng van de sociale partners en organisaties uit het maatschappelijk middenveld in ontwikkelingslanden.

7.16. Tot slot betreurt het Comité dat slechts een gering percentage van de fondsen (circa 20 %) rechtstreeks naar niet-overheidsactoren uit ontwikkelingslanden gaat. Dit strookt niet met de op participatie gebaseerde aanpak waarvoor onlangs met het oog op de versterking van het ontwikkelingsbeleid is gekozen.

Brussel, 16 juli 2003.

De voorzitter

van het Europees Economisch en Sociaal Comité

R. BRIESCH

Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over „De betrekkingen tussen de EU en China”

(2003/C 234/17)

Het Europees Economisch en Sociaal Comité heeft op 17 januari 2002 besloten overeenkomstig artikel 29, lid 2, van zijn reglement van orde een advies op te stellen over „De betrekkingen tussen de EU en China”.

De afdeling „Externe betrekkingen”, die met de voorbereiding van de desbetreffende werkzaamheden was belast, heeft haar advies op 24 juni 2003 goedgekeurd. Rapporteur was de heer Etty en co-rapporteur de heer Dimitriadis.

Het Europees Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens zijn op 16 en 17 juli 2003 gehouden 401e zitting (vergadering van 16 juli) het volgende advies uitgebracht, dat met algemene stemmen is goedgekeurd.

1. Inleiding

1.1. De Chinese economie ondergaat momenteel een tweeledig overgangsproces: terwijl het land de overstap maakt van een geleide naar een markteconomie, is het tegelijkertijd bezig van een agrarische samenleving uit te groeien tot een verstedelijkte en geïndustrialiseerde maatschappij. Die kentering is een van de belangrijkste ontwikkelingen van deze tijd, waarvan de politieke, economische en sociale gevolgen overal ter wereld zeer ingrijpend zullen zijn. Met de enorme groeimogelijkheden die hierdoor ontstaan, gaan echter ook huiveringwekkende risico's gepaard. De EU doet er goed aan de ontwikkelingen zoveel mogelijk op de voet te volgen, niet

alleen vanwege de huidige en toekomstige impact ervan, maar ook omdat de kans moet worden aangegrepen om dit proces in een zowel voor de EU zelf als voor China gunstige zin te beïnvloeden. De EU mag echter nooit uit het oog verliezen dat de rol die zij als partner van China in het overgangsproces kan spelen, aan beperkingen is gebonden.

1.2. In het licht van het voorgaande kunnen de beginselen die ten grondslag liggen aan de strategie die de EU ten opzichte van China volgt, als gezond worden beschouwd en kan met de strategische doelstellingen worden ingestemd. Alleen is het na bijna twintig jaar samenwerking tussen de EU en China en drie

Commissiedocumenten waarin de strategie wordt uiteengezet, moeilijk uit te maken wat de inspanningen hebben opgeleverd. De verslagen die de Commissie in 1998 heeft uitgebracht, waren aangekondigd als pogingen om de inventaris op te maken. In die verslagen wordt echter weliswaar uitvoerig informatie gegeven over een groot aantal belangrijke acties die zijn ondernomen, maar zonder dat overzichtelijk en concreet de balans wordt opgemaakt van wat wél en niet gelukt is. Ook in de meest recente documenten is die balans niet terug te vinden.

1.3. Onduidelijk is of het beleid van de Commissie en dat van de lidstaten wel steeds met elkaar in overeenstemming zijn geweest en of er al dan niet pogingen zijn ondernomen om beide te coördineren. Wellicht is een dergelijke coördinatie ook nu nog te hoog gegrepen, maar daarin ligt wel een aspect van de betrekkingen van de EU met China waaraan de Commissie in toekomstige documenten, gezien de beperkte middelen waarover de EU beschikt en de unieke omvang van China en de ernst van de problemen waarmee het land wordt geconfronteerd, hopelijk grondiger zal ingaan.

1.4. Van de vijf — goed gekozen — hoofddoelstellingen van de EU-strategie zijn er drie waaraan het Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC) als spreekbuis van de economische en sociale belangengroeperingen in de EU vooral belang hecht, te weten:

- steun geven aan de overgang van China naar een open samenleving en naar een rechtsstaat waarin de mensenrechten worden nageleefd;
- China helpen om in de wereldeconomie te worden opgenomen door het land een grotere rol te laten spelen in het wereldhandelssysteem en zijn economische en sociale hervormingen te ondersteunen;
- zorgen voor meer wederzijds begrip tussen de EU en China.

Bij de bespreking van die drie doelstellingen zal het EESC, net als in zijn advies van 1997 over de betrekkingen tussen de EU en China, zich vooral richten op de facetten van de problematiek die de meeste raakvlakken hebben met zijn eigen belangen, expertise en ervaring. Ook zal het trachten overlapping te voorkomen met door de Commissie, de Raad en/of het Europees Parlement ingenomen standpunten.

1.5. Sinds het EESC zes jaar geleden het hiervoor genoemde advies heeft uitgebracht, is er ten aanzien van de hoofdthema's daarvan nogal wat veranderd. De belangrijkste van die veranderingen is zonder twijfel de toetreding van China tot de Wereldhandelsorganisatie (WTO) in november 2001. De volgende vraagstukken waren toen al van speciaal belang voor het EESC en hebben sindsdien nog niets aan betekenis ingeboet:

- tenuitvoerlegging van de rechten en plichten van China als lid van de WTO;
- schepping van de voorwaarden voor buitenlandse investeringen in China;

- ontwikkeling van een markteconomie in China;
- omzetting in wetten en eerbiediging van de rechten van de mens, zoals die zijn vastgelegd in de door China geratificeerde VN-instrumenten op het gebied van mensenrechten (met name het Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten) en de fundamentele internationale arbeidsnormen van de IAO;
- totstandbrenging in China van een gunstig klimaat voor de opbouw en werking van een echt maatschappelijk middenveld;
- opleiding en onderwijs;
- de situatie in Hongkong en Macao sinds hun teruggave aan China in resp. 1997 en 1999.

2. Algemene opmerkingen

2.1. De economische vooruitgang die China heeft geboekt sinds vijftientig jaar geleden met de overstap naar een markteconomie is begonnen, is indrukwekkend. Helaas is de politieke democratisering hierbij ver achtergebleven. Het Chinese bewind lijkt ervan overtuigd dat economische vooruitgang mogelijk blijft zonder dat er daadwerkelijke veranderingen in bestuur en rechtsstaat nodig zijn, afgezien van om economische redenen noodzakelijke aanpassingen.

2.2. In het oog springende successen in deze periode zijn de significante vooruitgang op weg naar een markteconomie, de hoge groeipercentages (dikwijls van twee cijfers) en de terugdringing van de armoede.

2.3. De keerzijde van de medaille vertoont corruptie, schending van de mensenrechten, de resterende armoede, werkloosheid, het de facto ontbreken van sociale zekerheid, de groeiende sociale ongelijkheid en regionale verschillen, en de omstandigheid dat de vrijheid van meningsuiting en van informatie nog steeds beperkt zijn.

2.3.1. Een bedroevend recent voorbeeld van het uitblijven van verandering in politieke cultuur (vergeleken met de vooruitgang die op economisch gebied is geboekt), is de ernstig tekortschietende aanpak van de SARS-epidemie.

2.4. In economisch opzicht heeft China dus bewonderswaardig veel vooruitgang geboekt sinds in 1978 het startsein voor de hervormingen werd gegeven. De belangrijke factoren die tot dusverre de groei van de Chinese economie hebben aangezwengeld, beginnen thans echter hun dynamiek te verliezen.

2.5. Hoofdoorzaak is de rampzalige versnippering en segmentering van de Chinese economie, die ten koste gaat van de efficiëntie en onderbenutting van de rijkdommen in de hand werkt. Liberalisering van handel en investeringen zal voor sommige marktsegmenten grote aanpassingsmoeilijkheden met zich meebrengen, maar andere marktsegmenten stimuleren en op de lange termijn gunstige netto-voordelen voor de hele economie opleveren. De kans is echter niet groot dat deze

liberalisering alléén volstaat om een einde te maken aan de kernproblemen die momenteel de economische ontwikkeling van China in de weg staan.

2.6. De Chinese economie is in een stadium aanbeland waarin belangrijke veranderingen bij de uitvoering van de economische hervormingen niet langer kunnen uitblijven. De toenemende onderwerping van de economie aan het marktmechanisme en de inslinkende ruimte voor sectoren om zich op eigen houtje te ontwikkelen, leiden ertoe dat economische problemen steeds meer met elkaar verweven raken. De situatie in specifieke segmenten van de economie (arbeidsmarkten, industrie, financieel systeem, regionale ontwikkeling e.d.) wordt steeds meer bepaald door ontwikkelingen op andere gebieden van de economie en steeds minder door interne ontwikkelingen of beleidsmaatregelen.

2.7. Door de snelle, aanhoudende groei van de Chinese staatsschuld in de afgelopen jaren zijn economen, investeerders en de publieke opinie zich zorgen gaan maken over de toekomst van de Chinese economie. De staatsschuld zal nog groter worden door de voortzetting van het expansiegerichte financieel-economische beleid, de povere resultaten van de staatsondernemingen en de langzame groei van de inkomsten van lokale overheden.

2.7.1. Van groot belang is de Chinese plattelandseconomie. In 1980 was nagenoeg de hele beroepsbevolking van het Chinese platteland werkzaam in de landbouw, waardoor landbouw dus zo goed als al het inkomen opbracht. Sindsdien is de toegenomen productiviteit van de landbouw gelijk opgegaan met een massale uittocht van agrarische werknemers naar de industrie. Tegenwoordig werkt ongeveer de helft van China's beroepsbevolking in de landbouw, die wordt gekenmerkt door een vrij krappe land/arbeid-verhouding en kleine, nauwelijks gemechaniseerde productie-eenheden.

2.7.2. Een grote vrees is dat de landbouwincomens nog verder achteruitgaan, waardoor de inkomensongelijkheid tussen platteland en stad, maar ook tussen de (met name westelijke en oostelijke) provincies verder toeneemt en de armoede op het platteland groter kan worden. Deze trend is sinds 1998 zichtbaar.

2.8. Dat alles, mét het feit dat China 1,3 miljard inwoners telt en een reusachtig gebied beslaat, heeft China tot koploper gemaakt van alle landen met een torenhoge staatsschuld, werkloosheid en veel op non-actief gestelde werknemers. Waarschijnlijk zijn ook de problemen als gevolg van de kloof tussen arm en rijk nergens ter wereld zo groot.

2.9. Kenschetsend voor die situatie zijn de volgende „drie ongelijkheden”:

- ongelijkheid tussen stedelingen en plattelandsbewoners
- ongelijkheid tussen het zuid-oosten en de rest van het land

— ongelijkheid tussen werknemers die in het officiële circuit werken (met alle moeilijkheden van dien) en werknemers die proberen te overleven in de informele sector.

2.9.1. Het pro capita inkomen van plattelandsbewoners is van 1978 tot 1998 opgelopen van 133,5 yuan (16,5 EUR) tot 2 160 yuan (268 EUR), wat overeenkomt met een stijging van 350 % na inflatiecorrectie, bij een gemiddelde jaarlijkse groei van meer dan 8 %. Het pro capita inkomen van stedelingen is in diezelfde periode opgelopen van 343,3 yuan (42,5 EUR) tot 5425 yuan (670,6 EUR), wat neerkomt op een stijging van 200 % na inflatiecorrectie, bij een gemiddelde jaarlijkse groei van meer dan 6,2 %⁽¹⁾. Volgens de Wereldbank steeg het BBP van China als geheel in 2002 met 8 %⁽²⁾.

2.9.2. Het inkomen van plattelandsbewoners is in 1999 in heel China gemiddeld 2 210 yuan (273 EUR), maar met verschillen per regio: 2 971 yuan (367,30 EUR) in het oosten, 2 031 yuan (251 EUR) in het midden en slechts 1 448 yuan (176 EUR) in het westen van het land. De stijging van het plattelandsinkomen was in datzelfde jaar in oost-China niet meer dan 4,3 %, naast slechts 2,4 % in centraal China en 2,7 % in west-China.

2.9.3. De oostkust beschikt van alle Chinese regio's over de beste troeven om de door China's toetreding tot de WTO geboden kansen te benutten. Die troeven hebben te maken met de in de rest van China ongeëvenaarde kwaliteit van menselijk kapitaal, management, informatie, vervoer en infrastructuurvoorzieningen. Daarom zal de oostkust het leeuwen-deel van de nieuwe directe buitenlandse investeringen (DBI's) naar zich toe trekken.

2.9.4. Het zal voor het sterk geïndustrialiseerde noord-oosten nog een grote opgave worden om zich naar de WTO te schikken. De producten van China's verwerkende industrie bieden geen comparatief voordeel: er zullen dus voortdurend werknemers moeten worden ontslagen.

2.10. China's WTO-lidmaatschap is de lakmoesproef voor het welslagen van de overgang naar markteconomie en dreigt de grootste problemen nog ernstiger te maken. Daarnaast betekent dat lidmaatschap echter ook een mogelijke doorbraak naar meer openheid, doorzichtigheid en verantwoording, en naar goed bestuur. Overigens hebben de Chinese autoriteiten en hun handelspartners (waaronder de EU) al veel voorbereidend werk verzet om aan de WTO-vereisten te voldoen. Die vereisten zullen ook de komende jaren nog alle aandacht krijgen. Er is daarentegen nog maar weinig nagedacht over methoden om de sociaal-economische gevolgen van China's WTO-lidmaatschap te ondervangen. Vooralsnog lijken die gevolgen alleen te worden gezien vanuit de invalshoek van de bedreiging die daarvan uit kan gaan voor de stabiliteit.

⁽¹⁾ Voorlichtingsbureau van de staatsraad over de vooruitgang van China op het gebied van de mensenrechten (1998), People's Daily, 14 april 1999.

⁽²⁾ [http://lnweb18.worldbank.org/eap/eap.nsf/Attachments/updateapr03/\\$File/china.pdf](http://lnweb18.worldbank.org/eap/eap.nsf/Attachments/updateapr03/$File/china.pdf)

2.11. China's WTO-lidmaatschap, waardoor het land onderdeel is geworden van een wereldwijd gereguleerd systeem, vormt tegelijkertijd ook een enorme prikkel om haast te maken met het overgangsproces en de beslissende stap te zetten naar integratie in de wereldeconomie. Daarmee heeft geen koerswisseling plaatsgevonden, maar is wel een belangrijke mijlpaal bereikt in het meer dan twintig jaar geleden aangevangen hervormingsstreven. In werkelijkheid is het belang van dat lidmaatschap van institutionele aard en heeft het te maken met wetten, rechtspraak en regelgeving. Het institutioneel bestel zal op de markteconomie worden afgestemd, waardoor de particuliere sector gemakkelijker van de grond zal kunnen komen. De openstelling naar internationale markten is bevorderlijk voor de marktdiscipline, de toegang tot technologie en de verwezenlijking van andere belangrijke doelstellingen van China's economische hervormingsproces. De toetreding van China tot de WTO moet dan ook worden gezien als een aanvullende maatregel in de volgende fase van de hervorming van het land.

2.11.1. De beleidsmatige veranderingen die China nog moet doorvoeren om aan alle WTO-verplichtingen te voldoen, zullen in alle sectoren van de Chinese economie doorwerken. Veel waarnemers voorspellen ingrijpende gevolgen voor de landbouw en dus voor het platteland, omdat bij China's hervormingen sinds 1978 handelsmaatregelen voor landbouwproducten meestal buiten de boot zijn gevallen. China heeft zijn handelspartners moeten beloven om vóór 2005 het roer in zijn handelsbeleid voor landbouwproducten om te gooien en is daartoe verplichtingen aangegaan die veel verder gaan dan die van andere ontwikkelingslanden die de landbouw-overeenkomst van de Uruguay-ronde hebben ondertekend. Bovendien heeft China veel minder tijd om die verplichtingen na te komen.

2.12. Sinds China's toetreding tot de WTO wordt er meer handel gedreven tussen de EU en China. WTO-lidmaatschap biedt daadwerkelijk institutionele en wettelijke garanties voor bilaterale handel.

2.13. Krachtens de WTO-regels moeten de aangesloten landen zich aan de beginselen van non-discriminatie en meestbegunstiging houden. In de handel tussen de EU en China komt dat neer op tariefverlaging, de opheffing van hoeveelhedsbeperkingen op de invoer en verspoepeling van de markttoegang.

2.14. Naarmate China zich als WTO-lid meer voor internationale markten openstelt, zal het bedrijfsleven zich noodgedwongen moeten gaan aanpassen en zullen buitenlanders vaker rechtstreeks in de Chinese economie investeren. Toename van DBI's zal weliswaar meer werkgelegenheid opleveren, maar ook de concurrentiedruk op binnenlandse ondernemingen verhogen.

2.14.1. Tegenwoordig komt 10 % van de DBI's in China uit de EU. Daarbij gaat het om investeringen die voor China van uitzonderlijk belang zijn, omdat Europese DBI's bekend staan als veel kapitaalintensiever dan de meeste uit Azië afkomstige DBI's. Bovendien wordt met Europese DBI's nieuwere technologie aangevoerd dan met DBI's uit Azië. Daarom wordt ervan uitgegaan dat de ontwikkeling van China van Europese DBI's een forse oppepper krijgt. Daarentegen blijft China voor de

(lidstaten van de) EU weinig aantrekkelijk als gastland voor DBI's. Gemiddeld heeft minder dan 1 % van alle DBI's uit de EU-lidstaten China als bestemming.

2.15. Volgens recente UNCTAD-ramingen kunnen de DBI's in China oplopen tot 100 miljard USD per jaar in 2006 (meer dan het dubbele van het huidige bedrag).

2.16. Als WTO-lid zal China zijn markten verder openstellen en het investeringsklimaat verbeteren: buitenlandse investeerders krijgen voortaan dezelfde behandeling als Chinese onderdanen.

2.17. In navolging van de WTO-regels moeten de Chinese tarieven voor 150 soorten industriële producten uit de EU worden verlaagd. Ook moet China zijn landbouwmarkt openstellen en de EU in zijn tertiaire sector toelaten.

2.18. De EU zal ondertussen maatregelen nemen om haar markten voor China toegankelijker te maken. Ook heeft de EU de beperkingen op de invoer van Chinese landbouwproducten gedeeltelijk opgeheven.

2.18.1. Wat het belang van voedselveiligheid betreft, zij erop gewezen dat de desbetreffende internationale normen zijn vastgesteld door de Codex Alimentarius-commissie (FAO/WHO).

2.18.2. Kort na China's toetreding tot de WTO zijn de betrekkingen tussen de EU en China verstoord door een cruciale kwestie, nl. het verbod dat de EU heeft uitgevaardigd op bepaalde dierlijke producten uit China. Alle invoer van voor menselijke of dierlijke consumptie bestemde Chinese producten is sinds eind januari 2002 opgeschort, omdat daarin onaanvaardbaar hoge gehalten aan chloramphenicol zijn vastgesteld. China heeft fel geprotesteerd tegen de Nederlandse regering die in Rotterdam opgeslagen containers met dierlijke producten uit China heeft laten vernietigen en heeft gereageerd op de maatregelen van de EU om de invoer van bepaalde Chinese producten te verbieden. Tijdens het bezoek dat Commissaris Lamy onlangs aan Beijing heeft gebracht, hebben de Chinese autoriteiten besloten het embargo op Nederlandse producten geleidelijk op te heffen.

2.18.3. Ook heeft China besloten een onderzoeksteam naar Europa te sturen, maar door de SARS-epidemie is het vertrek ervan uitgesteld.

2.19. Er is veel bekendheid gegeven aan de WTO-verplichtingen van China (verlaging van tarieven, afschaffing van administratieve formaliteiten en procedures om toestemming te verkrijgen voor de invoer van goederen, liberalisering van een breed scala aan financiële en beroepsdiensten en van de Chinese investeringsregeling). De Commissie ziet hierin een groot onderhandelingssucces. De EU-verplichtingen (geleidelijke afschaffing van speciaal voor Chinese producten bestemde kwalitatieve beperkingen in de textiel- en kledingindustrie) hebben minder stof doen opwaaien.

2.20. Niet alleen het WTO-lidmaatschap van China, maar ook de invoering van de euro was een stimulans voor de handel tussen de EU en China. De euro doet het zo goed dat de Amerikaanse dollar onder druk is komen te staan, waardoor China bij handelstransacties met het buitenland minder afhankelijk is geworden van die munt. Nu de euro in het Europese muntenstelsel is opgenomen, zijn de risico's voor China bij transacties met EU-lidstaten als gevolg van koerswisselingen van Europese valuta, minder groot geworden.

2.21. Dankzij de eenwording van het Europese monetaire stelsel kunnen Chinese exporterende bedrijven zich op die ene eurozone richten in plaats van hun transacties per EU-lidstaat te regelen. Hierdoor besparen die bedrijven op transactiekosten.

2.22. Het EESC blijft overtuigd van een rechtstreeks verband in China tussen stabiliteit en naleving van internationale regels. Het juicht de ratificatie door China van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten toe (maar betreurt dat de Chinese regering een voorbehoud heeft aangetekend bij artikel 8, lid 1 sub a, waarin de rechten van vakbonden worden beschermd).

2.23. Er zit inmiddels schot in de totstandbrenging van een maatschappelijk middenveld in China. De Chinese overheid zal echter een groot aantal onnodige restrictieve regelingen moeten opheffen, willen maatschappelijke organisaties in China zich even goed kunnen ontplooiën als vergelijkbare organisaties elders in de wereld.

2.24. Tot dusverre voldoen de in Hongkong en Macao opgedane ervaringen met het beginsel van „Eén land, twee systemen” niet helemaal aan de verwachtingen. Er is reden tot bezorgdheid over bepaalde ontwikkelingen op het gebied van democratie en mensenrechten.

2.25. Het EESC vindt dat het een speciale bijdrage moet leveren aan de ontwikkeling van de betrekkingen tussen de EU en China en heeft daarin bijval gekregen van zijn tegenhanger in China, de Chinese SER. Het heeft al eerder de nadruk gelegd op het belang van de bijdrage die vrije, onafhankelijke en representatieve belangengroeperingen van werkgevers, werknemers, landbouwers, enz. aan de economische en sociale ontwikkeling van China kunnen leveren en zal daarop blijven hameren.

3. Specifieke opmerkingen

3.1. In de discussie over het WTO-lidmaatschap van China en de verdere opname van dat land in de wereldeconomie wordt het zwaartepunt gelegd bij de noodzaak om de Chinese economische en financiële regelingen en het optreden van China te laten stroken met de WTO-regels. Zonder het belang daarvan te ontkennen, meent het EESC dat China daarnaast nog een aantal andere relevante internationale normen moet gaan toepassen, nl. die inzake productveiligheid, duurzame ontwikkeling en fundamentele arbeidsrechten.

3.2. Het EESC is ingenomen met de aan de WTO verbonden projecten voor samenwerking tussen de EU en China en met het toezicht op China's vorderingen bij de nakoming van zijn WTO-verplichtingen.

3.3. Tijdens het bezoek dat EESC-vertegenwoordigers in juli 2002 aan China hebben afgelegd, viel met name op dat hun Chinese tegenhangers er niet aan twijfelen dat hun land vóór 2005 aan de WTO-verplichtingen zal kunnen voldoen. Hun argumenten zijn de lange en uitvoerige voorbereiding daarop en het feit dat de betrokken nationale, regionale en lokale ambtenaren daar inmiddels voor zijn opgeleid. Dat neemt niet weg dat het EESC van goed geïnformeerde waarnemers heeft vernomen dat de grootste struikelblokken in China op het regionaal en lokaal niveau te vinden zijn en dat het ministerie van handel, dat verantwoordelijk is voor de handhaving van de WTO-regels in China, zijn wil niet aan andere ministeries of provinciale overheden kan opleggen. Daarom heeft het EESC ervoor gepleit dat er in China een gespecialiseerde instantie in het leven wordt geroepen die met de handhaving van de WTO-regels wordt belast.

3.4. Corruptie is een van de neteligste problemen voor de economische ontwikkeling van China. Onlangs werd geraamd dat overheidsfunctionarissen en ambtenaren van staatsondernemingen in 2001 48 miljard USD aan verduisterde gelden het land hebben uitgesmokkeld. Dat bedrag ligt net boven het totale bedrag aan DBP's dat in datzelfde jaar China is binnengekomen. Algemeen wordt de ernst ingezien van de georganiseerde misdaad in China en van de betrokkenheid van hoge regeringsambtenaren, als triadeleden, bij grootschalige corruptiezaken.

3.4.1. De ernstige problemen in het bankwezen en boekhoudsysteem van China zijn soms nauw verweven met bovengenoemd fenomeen.

3.4.2. De voornaamste grieven van de bevolking tegen de regering betreffen ambtsovertredingen, corruptie en machtsmisbruik. Om een einde te maken aan deze ernstige bestuurlijke tekortkomingen zijn doeltreffende checks and balances nodig en moeten er controlesystemen worden ingevoerd. Dan kunnen eigenaren van bedrijven, bedrijfsvoerders en ambtenaren op hun daden worden aangesproken. Daarbij is voor het maatschappelijk middenveld een vooraanstaande rol weggelegd als stuwende kracht achter de democratisering. Vrijheid van informatie en van meningsuiting zijn in dit verband van groot belang.

3.4.3. Het Chinese bedrijfsleven ondervindt vooral schade van het algemene gebrek aan efficiëntie. Andere specifieke zwakke punten van veel Chinese bedrijven zijn hun inadequaat technologie en beperkte innovatievermogen.

3.4.4. Grote struikelblokken voor de verbetering van de prestaties van het bedrijfsleven zijn de aanhoudende bemoeienis van de overheid met de bedrijfsvoering, de gebrekkige financiële discipline en de beperkingen inzake herschikking van (menselijk) kapitaal.

3.4.5. De technologie die in veel Chinese bedrijven wordt gebruikt, ligt ver onder de internationale normen. Bovendien is er kennelijk niet veel technologie van buitenlandse naar Chinese bedrijven overgedragen en zijn bij die overdracht maar weinig bedrijfstakingen betrokken.

3.4.6. De financiële sector van China moet op middellange termijn de internationale „best practices” hebben overgenomen, omdat het welslagen van het WTO-lidmaatschap van China en de groei van de Chinese economie op de lange termijn afhangen van het al dan niet beschikbaar zijn van de meest recente financiële bemiddelingsinstrumenten. De verklaring daarvoor is dat

- het internationale concurrentievermogen van het Chinese bedrijfsleven staat of valt met de beschikbaarheid van moderne financiële diensten,
- er alleen — tegen een redelijke prijs — kapitaal van de internationale kapitaalmarkt kan worden aangetrokken als China over moderne financiële instellingen beschikt en
- macro-economische stabiliteit in een markteconomie op gezonde financiële markten is gegrondvest.

3.4.7. Als aan die behoeften is voldaan, komt er meer vaart in de modernisering van het financiële systeem van China. Zo kunnen de voorwaarden worden geschapen voor de volledige omwisselbaarheid van de Chinese munt.

3.5. Hoewel armoedebestrijding al een aantal jaren hoog op de prioriteitenlijst van de Chinese regering staat, blijft de situatie zeer zorgwekkend. Volgens schattingen van de Wereldbank leven er ondanks de geboekte vooruitgang nog steeds 130 miljoen mensen onder de armoedegrens. Zonder dat er een sociaal vangnet bestaat vallen er in de industriegebieden nog altijd massaontslagen in staatsbedrijven, terwijl de ernstige problemen op het platteland ook om aandacht blijven vragen. Het Chinese lidmaatschap van de WTO zal de toestand op korte en middellange termijn waarschijnlijk alleen nog maar verergeren.

3.5.1. In dit verband moet benadrukt worden dat armoede steeds vaker een „vrouwelijk” gezicht heeft. Doordat overtollige (mannelijke) arbeidskrachten op grote schaal uit rurale gebieden wegtrekken, wordt het werk op het land veelal door vrouwen gedaan. Zij leven vaak op de rand van armoede. Vrouwelijke landbouwers mogen dikwijls geen landeigenaar zijn. Daarbij komt dat veel werkgevers, zowel in het bedrijfsleven als bij de overheid, de laatste jaren alleen sollicitaties van mannen in aanmerking nemen.

3.6. De werkloosheid in China bedraagt officieel 4 %, maar in werkelijkheid gaat het waarschijnlijk om 15 à 20 % van de beroepsbevolking van 730 miljoen zielen. Bijna de helft van de 100 miljoen mensen die voor de staat werkten, is in de voorbije jaren werkloos geworden en het eind is nog niet in zicht. De toetreding van China tot de WTO zal op korte en middellange termijn negatieve gevolgen hebben en kan er zelfs onmiddellijk toe leiden dat de agrarische beroepsbevolking van 400 miljoen mensen (van wie er zo'n 150 miljoen al overtollig zijn) niet meer rond kan komen. Velen van hen, wellicht zo'n 100 miljoen mensen, proberen thans om buiten hun eigen regio werk te vinden.

3.7. Plaatselijke overheden zijn aangemoedigd om de opkomst van niet-agrarische bedrijven op het platteland te bevorderen, zodat voormalige landarbeiders aan werk worden geholpen. Het gaat hier om kleine en middelgrote bedrijfjes op het platteland die gespecialiseerd zijn in arbeidsintensieve producten en samen met ondernemingen waarin buitenlands kapitaal gestoken is, het leeuwendeel van China's export voor hun rekening nemen.

3.8. Deze plattelandsbedrijven hebben de meeste uit de landbouw afkomstig arbeidskrachten opgevangen en spelen een belangrijke rol als aanjagers van de Chinese economie (dezelfde situatie heeft zich in het verleden voorgedaan in het geval van andere landen die zich snel ontwikkelen). Tegenwoordig hebben deze bedrijven echter bijna net zo veel te kampen met financiële problemen en een gebrek aan efficiëntie als staatsondernemingen.

3.9. De Commissie stelt terecht dat in het creëren van een sociaal vangnet een cruciale taak voor de Chinese regering ligt. Het grootste deel van de bevolking wordt momenteel niet beschermd door socialezekerheidsregelingen. Tal van personen die vroeger bescherming genoten als werknemers van staatsbedrijven, moesten constateren dat hun geld in de loop van „herstructureringsprocessen” was verdwenen. Een belangrijk probleem bij het opzetten en beheren van socialezekerheidsregelingen is dat het aan gedegen toezicht ontbreekt. Dit heeft geleid tot dubieuze praktijken en verduistering van middelen, die op hun beurt in veel gevallen een van de hoofdoorzaken van de recente sociale onrust vormen. Juist op het gebied van sociale zekerheid worden daadkrachtige, onafhankelijke organisaties die opkomen voor de belangen van werknemers en werkgevers, node gemist.

3.10. De groeiende maatschappelijke onvrede en onrust, die in de steden en vooral ook op het platteland wijdverspreid zijn, vormen een ernstige bedreiging voor de stabiliteit. Het onbehagen wordt gevoed door de groeiende inkomensverschillen en de grootscheepse aantasting van het milieu. Steeds meer mensen komen hiertegen in het geweer en het verzet wordt alsmaar heviger en grootschaliger, zowel in stedelijke als landelijke gebieden. Doorgaans worden de protesten door de politie de kop ingedrukt. Het wordt duidelijk dat er dringend behoefte is aan overlegmechanismen.

3.11. Zorgbarend in dit licht is dat fundamentele vakbondrechten (vrijheid van vereniging, recht op collectieve onderhandelingen) nog altijd worden geschonden. De in 2001 gewijzigde vakbondswet strookt niet met de IAO-verdragen 87 en 98 en evenmin met het Internationale Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten. Eens te meer blijkt dat het Nationale Verbond van Vakverenigingen een monopoliepositie bekleedt en als een werktuig van de Communistische Partij fungeert.

3.11.1. De regering zou in het kader van driepartijenoverleg met de tienduizenden protesterende arbeiders moeten onderhandelen in plaats van te kiezen voor repressie of (in sommige gevallen) afkoping. Er zou een eind moeten komen aan het slachtofferen van mensen die autonome vakbonden opzetten of geweldloze werknemersacties organiseren. In overeenstemming met de IAO-verdragen 87 en 98 (die door China als IAO-lid zouden moeten worden eerbiedigd en uitgevoerd, ook al zijn ze door het land nog niet geratificeerd) zou tevens een eind moeten worden gemaakt aan de willekeurige opsluiting van mensen die voor de rechten van arbeiders opkomen. Voorts moet werk worden gemaakt van de aanbevelingen die het Comité voor vrijheid van vereniging van het Uitvoerend orgaan van de IAO naar aanleiding van recente klachten heeft gedaan.

3.12. Met de in 1978 in gang gezette economische en politieke hervormingen is in beginsel het politieke, economische en wettelijke klimaat geschapen voor de opkomst van de civil society. Naarmate maatschappelijke organisaties de gelegenheid krijgen aan de weg te timmeren, zullen zij hun stempel drukken op sociale beleidsmaatregelen en economische activiteiten, de wijze waarop zaken worden gerund aanzienlijk beïnvloeden, en goed bestuur daadwerkelijk naderbij brengen.

3.13. In hun streven naar decentralisering hebben de regering en de Partij bepaalde niet-gouvernementele organisaties (ngo's) de mogelijkheid geboden om zich bezig te gaan houden met voorheen door de staat verrichte of nieuw opgezette activiteiten op het vlak van dienstverlening (bv. in de gezondheidszorg) of het mobiliseren van hulpbronnen. Ngo's zouden daarnaast echter ook andere essentiële taken moeten mogen verrichten, zoals de bescherming van rechten, het toezicht op het overheidsbeleid, gemeenschapsactiviteiten en belangenbehartiging. Het is hoog tijd dat burgers via overleg- en raadplegingsmechanismen een stem in het kapittel krijgen, zodat de toenemende sociale en economische spanningen kunnen worden verlicht. Zonder vrijheid van vereniging kan geen zinvolle invulling worden gegeven aan belangenbehartiging; ngo's kunnen in dit verband een cruciale rol spelen. Het Comité was onder de indruk van de openhartigheid van verscheidene ngo's in de discussies tijdens het bezoek van een EESC-delegatie aan China in juli 2002. Deze ngo's vielen op door hun proactieve houding ten opzichte van door de regering bestuurde pseudo-ngo's.

3.14. Chinese ngo's verschillen nogal van ngo's in de EU, met name in de volgende opzichten:

- Chinese ngo's staan over het algemeen onder streng overheidstoezicht en zijn tegelijkertijd staats- en burgerorganisaties. Kenmerkend voor de Chinese civil society is dat belangrijke organisaties rechtstreeks door de staat worden geleid.
- Chinese ngo's zijn opgericht in de overgangperiode. Typische kenmerken als autonomie, vrijwilligheid, nauw contact met de burgerbevolking en afwezigheid van

overheidsbemoeyenis staan niet erg hoog in het vaandel. De ngo's bevinden zich nog in de opstartfase en hun structuren en taken zijn nog niet uitgekristalliseerd.

- Hiermee hangt samen dat veel Chinese ngo's nog geen stevige institutionele basis hebben. Het ministerie van burgerzaken heeft in 1998 nieuwe bestuursregels voor maatschappelijke organisaties afgekondigd, maar desondanks staat het institutionaliseringsproces nog altijd in de kinderschoenen. Ngo's hebben nog steeds te kampen met allerlei beperkingen, inclusief politieke censuur.

3.15. Dit alles neemt niet weg dat het aantal meer onafhankelijke ngo's stijgende is.

3.16. De huidige ontwikkeling van ngo's in China verloopt tamelijk ongelijkmatig. Tussen de burgerorganisaties bestaan grote verschillen in maatschappelijke, politieke en economische invloed en status, veelal afhankelijk van de mate waarin zij door de staat worden gesteund en gecontroleerd.

3.17. Het EESC benadrukt dat er nog vrijwel niets gedaan is aan de ernstige moeilijkheden waarmee buitenlandse ngo's die in China activiteiten willen ondernemen, worden geconfronteerd.

3.18. De EU zou er wellicht goed aan doen om met China nader van gedachten te wisselen over de belangrijke rol van ngo's in het overgangproces, teneinde de speelruimte voor onafhankelijke ngo's te vergroten. Dit zou tevens moeten leiden tot een beter klimaat voor de ontwikkeling van vrije en onafhankelijke werkgevers- en werknemersorganisaties.

3.19. De ontwikkelingssamenwerkingsprogramma's die de Commissie voor China heeft opgezet, zijn gericht op een aantal van de meest urgente problemen waarmee het land momenteel te maken heeft. In het kader van deze programma's moedigt de EU China er ook toe aan, belangrijke internationale verdragen te ratificeren en helpt zij China hierbij. Een sleutelkwestie die in de discussies met de Chinese autoriteiten nog niet duidelijk ter sprake is gebracht, is de sociale instabiliteit en wat hier aan gedaan kan worden. De Commissie werkt in China veel meer samen met semi-overheidsinstanties dan met onafhankelijke ngo's, die in aantal toenemen. Onlangs is zij op bescheiden schaal begonnen ook met deze onafhankelijke ngo's samen te werken.

3.20. In zijn advies uit 1997 bestempelde het EESC Hongkong als een gebied dat speciale aandacht verdient, met name waar het gaat om het grondrecht zich te organiseren en collectief te onderhandelen na de overdracht in juli 1997.

3.20.1. Thans meent het EESC dat de regering van Hongkong meer zou kunnen doen om internationaal erkende normen op mensenrechtengebied na te leven en de rechtsstaat te eerbiedigen. Bepaalde politieke en burgerrechten, alsook economische en sociale rechten, die vóór 1997 al beperkt waren, staan duidelijk onder druk (vrijheid van vergadering, vrijheid van meningsuiting, persvrijheid, fundamentele vakbondsrechten). Eveneens zorgwekkend zijn de recente voorstellen van de regering om over te gaan tot tenuitvoerlegging van artikel 23 van de Grondwet, dat onder meer betrekking heeft op staatsondermijnende en subversieve activiteiten.

3.20.2. Wel kan Hongkong rekenen op actieve maatschappelijke organisaties, die een cruciale rol spelen bij het beschermen van de mensenrechten en een belangrijke inspiratiebron en steunpilaar vormen voor de opkomende civil society in China zelf.

3.20.3. Filialen van ondernemingen uit Hongkong (en uit Taiwan en Korea) en hun toeleveranciers hebben als buitenlandse investeerders de slechtste reputatie in China waar het om arbeidsverhoudingen gaat. Plaatselijke vakbonden en ngo's voeren campagne om de situatie te verbeteren. Overheid en bedrijfsleven mogen de ogen en oren hier niet voor sluiten.

3.20.4. In Macao, dat in 1999 aan China werd teruggegeven, was goktoerisme tientallen jaren lang de belangrijkste pijler van de economie. Voor het komende decennium heeft de regering van Macao de volgende koers voor de economische ontwikkeling van deze zgn. Speciale Administratieve Regio uitgezet: het goktoerisme fungeert als motor, en de dienstensector als de voornaamste steunpilaar voor de gecoördineerde ontwikkeling van andere sectoren. Doel is Macao op de kaart te zetten als internationaal centrum van kansspeltoerisme, conferenties en beurzen. Er wordt van uitgegaan dat andere sectoren en bedrijfstakken van dit plan, alsook van de verwachte sterke groei van het mondiale toerisme, zullen profiteren. Er gaan evenwel stemmen op dat de economie te veel van een gering aantal sectoren afhankelijk wordt. Maatregelen om deze afhankelijkheid te verminderen en diversifiëring te promoten, moeten worden gesteund.

3.20.5. Wat arbeidsverhoudingen, driepartijenoverleg en sociaal-economische belangenbehartiging betreft, loopt Macao duidelijk achter bij Hongkong, waar de normen terzake al op een bescheiden niveau liggen. Hetzelfde geldt voor de civil society in Macao. Gegeven de huidige omstandigheden liggen concrete verbeteringen niet in het verschiet.

3.21. Tijdens zijn bezoek in juli is het EESC met de Chinese Sociaal-Economische Raad overeengekomen om overleg op te starten over en onderzoek te doen naar sociaal-economische kwesties van wederzijds belang en vraagstukken inzake mensenrechten en de rechtsstaat, teneinde de economische ontwikkeling en sociale vooruitgang te stimuleren.

4. Conclusies en aanbevelingen

4.1. In het overleg tussen de EU en China is één belangrijke vraag tot dusverre nauwelijks te berde gebracht: is een geslaagde overgang naar een markteconomie mogelijk zonder drastische politieke hervormingen door te voeren? De mate van stabiliteit, die zowel voor China als zijn handels- en investeringspartners een sleutelkwestie vormt, lijkt nauw samen te hangen met het spanningsveld tussen een hervormde economie en een gebrek aan politieke hervormingen. In de toekomstige contacten tussen de EU en China, en ook in die tussen het EESC en de Chinese Sociaal-Economische Raad, verdient dit vraagstuk bijzondere aandacht.

4.1.1. Volgens het EESC komt het erop aan dat China de nodige maatregelen treft om uitzicht te krijgen op ontwikkeling in de zin van verdergaand politiek pluralisme, eerbiediging van de rechtsstaat en privatisering. Zo zou een eind kunnen worden gemaakt aan de bijna alomtegenwoordigheid van de staat in de economie en zou de rol van de Chinese overheid dichter bij die van de staat in een sociale markteconomie worden gebracht.

4.2. Het zal niet gemakkelijk te controleren zijn of China zich aan de WTO-regels houdt, met name niet op regionaal en lokaal niveau, waar de grootste knelpunten te verwachten zijn. Het EESC is er daarom sterk voorstander van dat de EU steun blijft verlenen voor de opleiding van personen in de wetgevende en rechtsprekende macht die op de verschillende niveaus bij de tenuitvoerlegging van de WTO-regels door China zijn betrokken. De Commissie zou de Chinese autoriteiten kunnen voorstellen een openbare controle instantie in te stellen.

4.2.1. Het EESC beveelt de Commissie aan, nauw samen te werken met de Kamer van Koophandel van de EU in China, die, door gebruik te maken van de ervaring van haar 200 leden, uit de eerste hand informatie over de tenuitvoerlegging van de WTO-regels kan verschaffen.

4.2.2. Het EESC zal contact opnemen met de Europese afgevaardigden in het handelsoverleg tussen de EU en China om ook hen op dit probleem te wijzen en hun voor te stellen dit thema met hun Chinese collega's te bespreken.

4.3. De met de transitie gepaard gaande problemen, waarvan sommige als gevolg van de aansluiting van China bij de WTO zullen verergeren, kunnen pas doeltreffend worden aangepakt als maatschappelijke organisaties hierbij volwaardig worden betrokken. De Commissie is zich ervan bewust dat ngo's een wezenlijke rol kunnen spelen, maar heeft tot op heden helaas verzuimd voldoende aandacht te besteden aan de rol van vrije en onafhankelijke economische en sociale belangengroepen.

4.4. Aangezien ngo's een steeds vooraanstaandere rol spelen bij de ontwikkeling van China en de bevordering van internationale samenwerking, stelt het EESC voor dat er in nauw overleg met de Chinese Sociaal-Economische Raad werk wordt gemaakt van de volgende punten:

- de regels moeten duidelijker en doorzichtiger worden. Daartoe moeten de registratieprocedures en vereisten voor buitenlandse ngo's nauwgezet worden gedefinieerd en moet worden aangegeven onder welke ministeries hun werking en steunverlening vallen.
- de bestaande onduidelijkheden in voor ngo's geldende regels betreffende het verkrijgen van een onafhankelijke wettelijke status, het in dienst nemen van personeel en de toegang tot buitenlands kapitaal, moeten worden weggevoerd.

4.5. Als vooraanstaand lid van de Internationale Arbeidsorganisatie zou China er goed aan doen alle acht IAO-verdragen m.b.t. fundamentele mensenrechten te ratificeren, in nationaal recht om te zetten en in de praktijk ten uitvoer te leggen. Op grond van zijn lidmaatschap van de IAO zou China reeds moeten voldoen aan de vereisten van de IAO-verdragen 87 en 98 inzake grondrechten van werknemers en werkgevers, of het land deze nu geratificeerd heeft of niet. Ook zou China niet langer een voorbehoud moeten maken bij art. 8, lid 1a), van het Internationale Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten.

4.6. In het mensenrechtenoverleg met China zou de Commissie nog meer moeten hameren op de voortdurende Chinese schending van het recht om zich te organiseren en collectief te onderhandelen, zou zij stelselmatig de aandacht moeten vestigen op het lot van vakbondsactivisten die gearresteerd of gevangengenomen zijn, zou zij moeten benadrukken hoe belangrijk het is dat vrije, onafhankelijke en democratische economische en maatschappelijke belangengroepen ten volle bij de overgang naar een markteconomie worden betrokken, en zou zij tevens moeten wijzen op het belang van ngo's, vrijheid van informatie en persvrijheid.

4.7. De EU zou het overleg tussen maatschappelijke en sociaal-economische organisaties uit de EU en China over vraagstukken op het vlak van sociale rechtvaardigheid (armoedebestrijding, geslachtsgebonden aangelegenheden, verruiming van inspraakmogelijkheden, milieubescherming, enz.) moeten steunen en promoten. In deze dialoog moet tevens worden ingegaan op kwesties als mensenrechten, goed bestuur en de behandeling van minderheden.

4.7.1. De Olympische Spelen van 2008 in Beijing en de Expo van 2010 in Shanghai kunnen worden aangegrepen om de samenwerking op allerlei terreinen op te voeren, mits China een eind maakt aan mensenrechtenschendingen en substantiële vooruitgang boekt op weg naar politieke democratisering.

4.8. Het EESC zal nauwlettend in de gaten houden hoe de politieke en burgerrechten en de economische, sociale en culturele rechten worden uitgebouwd in het kader van het in Hongkong en Macao toegepaste beginsel van „één land, twee systemen”.

4.8.1. De Commissie zou de autoriteiten en het bedrijfsleven van Hongkong kunnen wijzen op de mogelijkheid om de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen te gebruiken als leidraad voor de activiteiten van in Hongkong gevestigde bedrijven en hun toeleveranciers in China zelf. In nauwe samenwerking met de EU-lidstaten zou de Commissie in de EU gevestigde ondernemingen die veel in China investeren en er belangrijke handelsrelaties hebben, ertoe moeten aanzetten dat zij de OESO-richtsnoeren respecteren en dat zij hun Chinese zakenpartners aanmoedigen hetzelfde te doen. In dit verband zou de Commissie bijzondere aandacht moeten schenken aan de leef- en werkomstandigheden in de zgn. Export Processing Zones (EPZ's) in China.

4.9. De EESC-delegatie die Hongkong en Macao bezocht, concludeerde dat de betrekkingen tussen de EU en zowel Hongkong als Macao sinds de teruggave nog steeds uitstekend zijn. Tegelijkertijd echter stelde zij vast dat het wellicht tijd is om voor de relaties met de beide Speciale Administratieve Regio's een meer gestructureerd kader te creëren, waarin de aandacht in het bijzonder moet uitgaan naar diversifiëring van de economie, verdere democratisering en uitbouw van de burgerrechten en de fundamentele economische, sociale en culturele rechten, zowel in theorie als praktijk.

4.10. Het ontwikkelings Samenwerkingsbeleid zou volgens het EESC gericht moeten zijn op:

- 1) verbetering van de leefomstandigheden, opvoering van de sociale rechtvaardigheid en behoud/herstel van de natuurlijke bestaansvoorwaarden. Hierbij kan gedacht worden aan armoedebestrijding, verbetering van het milieu, verhoging van de voedselzekerheid en bevordering van de zelfredzaamheid van vrouwen;
- 2) werkgelegenheid en sociale zekerheid. Hierbij valt te denken aan het opzetten/verbeteren van socialezekerheidsstelsels in stedelijke en landelijke gebieden, stimulering van de oprichting van bedrijven door kleine zelfstandigen, en herziening van het financieringssysteem op het platteland (kredietcoöperaties, in het bijzonder voor zelfstandigen en vrouwen);
- 3) ondersteuning van bedrijfsscholingsmaatregelen, met name in het MKB, en van het opzetten van onafhankelijke ondernemersorganisaties in deze sector.

4.11. Het EESC onderschrijft dat de EU nog meer prikkels moet geven voor de overdracht van kennis, technologie en beleidservaringen door middel van joint ventures en andere samenwerkingsverbanden van bedrijven, gemeenten/regio's en overheidslichamen. Met dergelijke overeenkomsten kunnen de betrekkingen tussen de EU en China geïntensiveerd worden en kan het hervormingsproces een duwtje in de rug krijgen. Uit het succes van Asia Invest en het specifieke programma voor lokale overheden blijkt dat er terzake nog heel wat mogelijkheden zijn, met name waar het gaat om de banden met het MKB.

4.11.1. De kansen die liberalisering op het gebied van handel en investeringen biedt, kunnen volgens het EESC pas volledig benut worden als de Chinese bedrijven grondig worden geherstructureerd en beter worden bestuurd en als tot reallocatie van middelen wordt overgegaan. Hierbij moet vooral aandacht worden besteed aan (arbeidsintensieve) middelgrote en kleine bedrijven, die deel moeten gaan zien uit te maken van internationale productieketens willen zij op de wereldmarkt een kans van slagen hebben.

4.12. In de China-programma's van de Commissie moet duidelijker tot uiting komen dat Europa veel belang hecht aan goed bestuur, inschakeling van de civil society, mensenrechten en duurzame ontwikkeling. Wanneer EU-programma's op gezette tijden stelselmatig tegen het licht worden gehouden, kunnen zij wat deze doelstellingen betreft meer effect sorteren.

4.12.1. In alle armoedebestrijdingsprogramma's in China moet een beleidsstrategie worden ingebouwd die gericht is op de aanpak van de specifieke problemen van vrouwen.

4.13. Het EESC en de Chinese Sociaal-Economische Raad hebben afgesproken om sociaal-economische kwesties van wederzijds belang en vraagstukken inzake mensenrechten en de rechtsstaat op regelmatige en institutionele basis te bespreken en te onderzoeken. Deze contacten moeten ook gebruikt worden om relevante kwesties m.b.t. Hongkong en Macao ter sprake te brengen.

4.14. Toekomstige bezoeken van het EESC aan China moeten (net als het bezoek in juli 2002) niet alleen gebruikt worden om de banden met de Chinese Sociaal-Economische Raad aan te halen, maar ook om de contacten met ngo's in China te vernieuwen en te verruimen, in het bijzonder met vrije en onafhankelijke ngo's die actief zijn op gebieden als gezondheidszorg en milieubescherming.

Brussel, 16 juli 2003.

De voorzitter

van het Europees Economisch en Sociaal Comité

R. BRIESCH
